

शोध, चिकित्सा, प्रयोगशीलता ही माणसाची मूलभूत प्रवृत्ती

- निसर्ग संपत्तीचा वापर करून जीवनावश्यक अन्न, वस्त्र, निवारा या गरजा पूर्ण व्हाव्यात.
- जीवनाचा कष्टमय संघर्ष समाप्त व्हावा. गरजा सहज सुलभ प्राप्त व्हाव्यात यासाठी माणसाने विविध साधनांची निर्मिती केली.
- साधन निर्मितीसाठी विश्वाला व विश्वाबाहेरील जगाला जाणून घेण्यासाठी माणूस शोध घेऊ लागला, चिकित्स व प्रयोग करू लागला.
- प्रयोग करण्याच्या या मूलभूत प्रवृत्तीमुळे विश्वात योग्य ते बदल माणूस करू लागला.
- त्यातूनच वस्तुनिष्ठ ज्ञान प्राप्तीची वैज्ञानिक चिकित्सा पद्धत विकसित झाली.
- या प्रवृत्ती मुळेच अग्नी निर्माण करणे ते सूर्याला गवसणी घालणे हा टप्पा माणसाने गाठला आहे.

वैज्ञानिक चिकित्सा पद्धती म्हणजे काय ?

- वस्तुनिष्ठ ज्ञान मिळवण्यासाठी, म्हणजेच कोठल्याही घटितामागचा कार्यकारणभाव समजून घेण्यासाठी

-किंवा-

- दोन घटनांमधील परस्परसंबंध वस्तुनिष्ठ पद्धतीने तपासून पाहण्यासाठी वापरण्यात येणारी विशिष्ठ पद्धत म्हणजे वैज्ञानिक चिकित्सा पद्धती होय.

वैज्ञानिक चिकित्सा पद्धतीचे घटक कोणते.

- अनुभव, निरीक्षण, त्याआधारे वस्तुतथ्ये म्हणजे फॅक्ट्सची नोंद.
- या फॅक्ट्सची संगती लावणे, त्यांच्या मागचे कार्यकारण याबाबत आडाखे, हायपॉथिसिस बांधणे.
- विशिष्ट प्रकारे नियोजित कृती म्हणजे प्रयोग करून पडताळणी करणे,
- नियम शोधणे, सिद्धांतांच्या रूपात ते मांडणे - पुन्हा ते पडताळून पहाणे, पुराव्यानिशी सिद्ध करणे

वैज्ञानिक चिकित्सा पध्दतीची गृहीतकृत्ये

- आपल्या भोवतालच्या भौतिक जगाचे अस्तित्व
- कोणाच्या इच्छा, आकांक्षा वर अवलंबून नाही.
- भौतिक जगाचे अस्तित्व स्वयंभू आहे.
- भौतिक जग निश्चित अशा वस्तुनिष्ठ नियमांनुसार चालते.
- प्रत्येक घटनेमागे एक भौतिक कारणपरंपरा असते.
- या कारणपरंपरांचे व नियमांचे आकलन मानवाला स्व-प्रयत्नातून होऊ शकते

वैज्ञानिक दृष्टिकोन म्हणजे काय?

- वैज्ञानिक चिकित्सा पद्धतीच फक्त वस्तुनिष्ठ ज्ञान प्राप्ती करून घेण्याचा योग्य व सर्वोत्तम मार्ग आहे.
- विश्वव्यापारामागे काही तरी एक गूढ अतिभौतिक दैवी शक्ती आहे असे न मानता किंवा -
- धर्मप्रामाण्य,ग्रंथप्रामाण्य वा व्यक्तिप्रामाण्य न मानता -
- वैज्ञानिक चिकित्सा विचारपद्धतीतून मिळणारे ज्ञान हेच खरे व खात्रीलायक ज्ञान असते असे मानणे.(अंतिम नव्हे)

वैज्ञानिक दृष्टीकोनासाठी आवश्यक असलेली वृत्ती

- जिज्ञासूपणा, चिकित्सकपणा, प्रयोगशीलता.
- 'पुरावा तेव्हा विश्वास' अशी वृत्ती.
- खुल्या चर्चेचा आग्रह, त्यासाठी लोकशाही तत्वांचा पुरस्कार.
- शब्दप्रामाण्य, ग्रंथप्रामाण्य याला नकार.
- आधीची समजूत चुकीची ठरून जे काही सत्य म्हणून निष्पन्न होईल ते स्वीकारण्याची नम्रता.
- मानवतावाद, जनहितवाद.

वैज्ञानिक दृष्टीकोन विनम्र असतो

- वैज्ञानिक चिकित्सा-पद्धतीतून ताबडतोबीने सर्व उत्तरे मिळतील असे नाही.
- काही प्रश्न काही काळ अनुत्तरित राहू शकतात.
- काही उत्तरे अपुरी किंवा चुकीची असू शकतात.
- पण वैज्ञानिक चिकित्सा-पद्धतीतूनच अपुऱ्या, चुकीच्या वा अनुत्तरीत प्रश्नांची वस्तुनिष्ठ उत्तरे मिळू शकतात.

प्रगतीत अडथळा बनणारी माणसातील अवैज्ञानिक प्रवृत्ती

- प्रश्नाचा उलगडा झाला नाही तर 'असे का'? असा प्रश्न विचारायचा नाही.
- प्रयोग करून प्रश्नाचा उलगडा अशक्य असल्याची भूमिका.
- 'जैसे थे' परिस्थितीचा स्वीकार.
- 'नशिब' म्हणून परिस्थितीचे समर्थन.
- देवाकडे न्याय आहे,तो सारे बघत आहे हे वृथा स्पष्टीकरण देणे.

- मात्र -

- समाजातील काही जण स्वतःच्या स्वार्थासाठी या अवैज्ञानिक प्रवृत्तीला,दृष्टीकोनाला खतपाणी घालत असतात.

अवैज्ञानिक दृष्टीकोनाचा चिद्वाद हा तत्वज्ञानात्मक पाया.

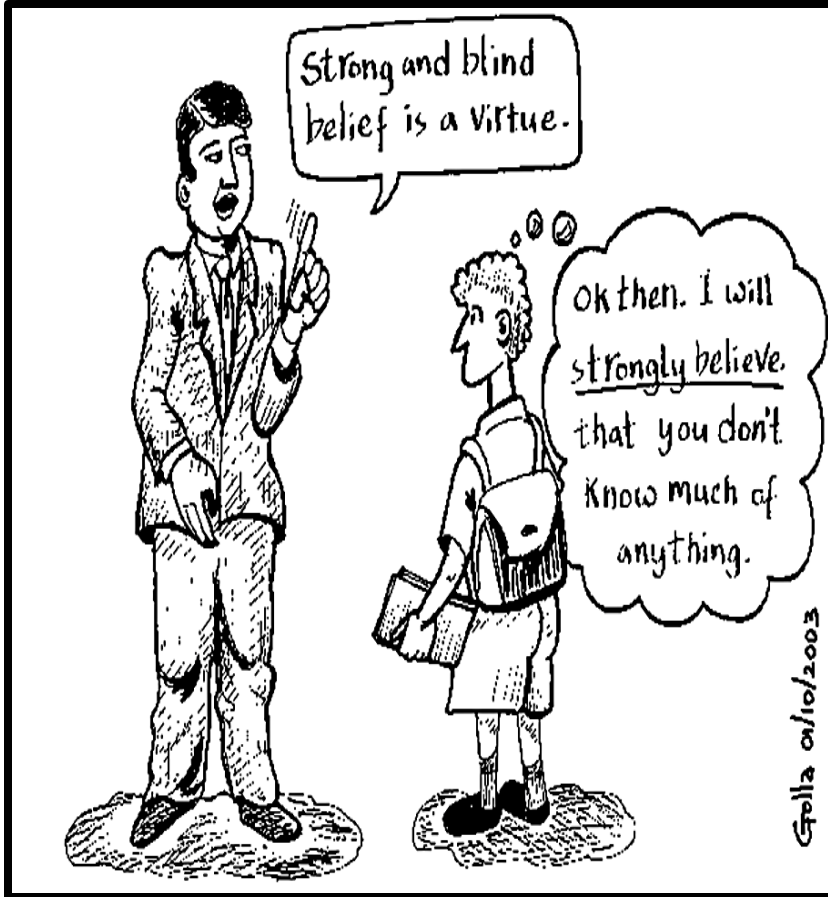
- विश्व ही माया आहे, अतिभौतिक शक्तीचा खेळ आहे असे मानणे.
- विश्व अज्ञेय आहे, ते बुद्धिगम्यच नाही.
- विश्व-निर्मात्याच्या कृपेने मानवाला विश्वाचे साक्षात्कारातून ज्ञान होते व त्यासाठी विशिष्ट साधना लागते.

पक्षिमित्र राजेंद्र गाडगीळ

चिद्वादी अवैज्ञानिक दृष्टीकोन हा वस्तुनिष्ठ ज्ञान-प्राप्तीतील अडसर

- धर्म अपरिवर्तनीय व देवाची निर्मिती मानणे.
- धार्मिक ग्रंथ अपौरुषेय मानणे.त्याची चिकित्सा करण्यास पाप समजणे,ग्रंथातील शब्द अंतिम समजणे.
- माझाच धर्म श्रेष्ठ मानणे.
- गुरूला दैवी अवतार मानणे.गुरूचा शब्द अंतिम समजणे.
- कारणपरंपरांमागे पाप-पुण्य असल्याचे समजणे.
- साक्षात्कार हे ज्ञानाचे विश्वसनीय साधन मानणे

मग चला आपल्यातील अवैज्ञानिक प्रवृत्तीवर मात करून आपण वैज्ञानिक दृष्टीकोन फुलवूया.

पक्षिमित्र राजेंद्र गाडगीळ

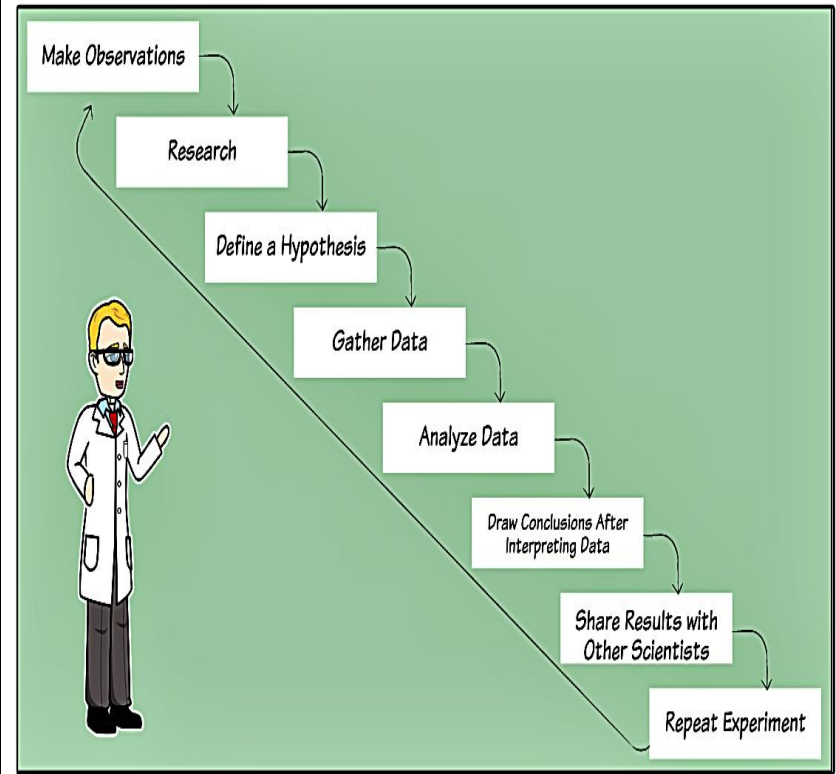
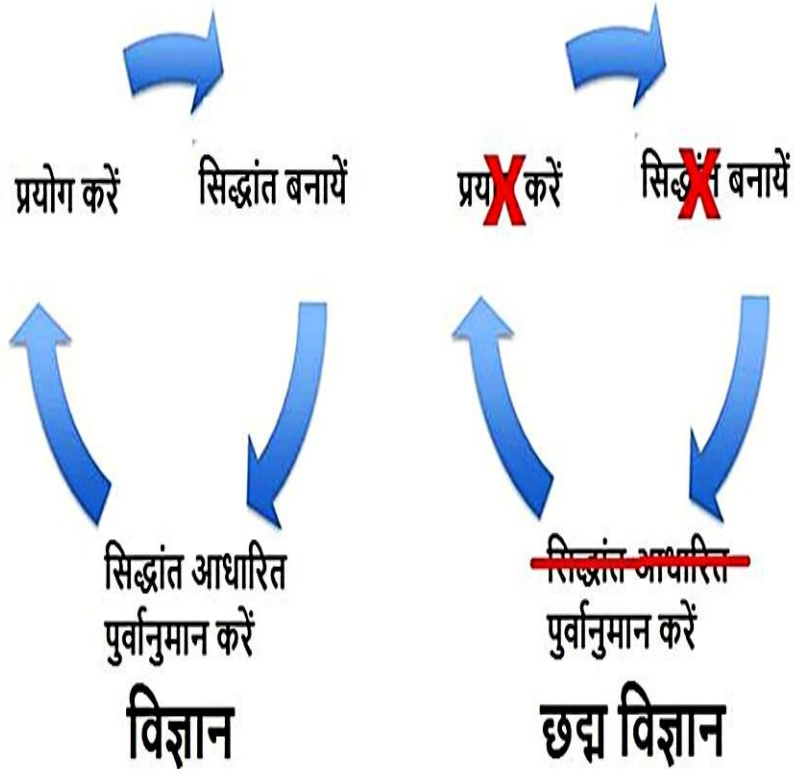
चला करूया चिकित्सा
आणि शोधूया यामागील अशास्त्रीयता.

- १ मांजर आडवे गेले तर काम होत नाही.
- २ रविवारी केस कापू नये.
- ३ अमावस्या अशुभ दिवस आहे.
- ४ पाळी अमंगळ असते.
- ५ शनिवारी कामाची सुरवात करू नये.
- ६ ग्रहणात गरोदर महिलेने कोणतीही वस्तू किंवा भाजी कापू नये, चिरू नये

वैज्ञानिक चिकित्सा पद्धतीची प्रक्रिया समजवून घेऊ

अशास्त्रीय छद्म विज्ञान

वैज्ञानिक चिकित्सा पद्धती

Create your own at Storyboard That

पक्षिमित्र राजेंद्र गाडगीळ

मानवाला ज्ञानेंद्रियांमार्फत होणा-या ज्ञान प्राप्तीच्या मर्यादा

- ज्ञानेंद्रियांची क्षमता मर्यादित असते.
उदा.अति सूक्ष्म व अति दूरचे नीट न दिसणे,स्पर्श नीट न ओळखणे.
- बऱ्याचदा इंद्रियांव्दारे आपल्याला झालेले ज्ञान हे कधी कधी वस्तुनिष्ठ नसते.उदा.भास किंवा दृष्टीभ्रम होऊ शकतो.
- व्यक्तीचे पूर्वग्रह व त्यावर पडलेला प्रभाव.

मानवी इंद्रियांच्या ज्ञान प्राप्तीच्या मर्यादा ओलांडण्यास विज्ञान साधनांची मदत

- सहज डोळ्याने दिसत नाही अशी सूक्ष्म गोष्ट सूक्ष्मदर्शकाद्वारे बघता येते.
- टेलिस्कोप व्दारे दूरवरचे आपण तारे पाहू शकतो.
- थर्मामीटरने आपण नेमके तापमान मोजू शकतो.

वैज्ञानिक चिकित्सा पद्धतीची प्रक्रिया.

वैज्ञानिक
चिकित्सा
पद्धत म्हणजे

निरीक्षण
पूर्वकल्पना
प्रयोग
निष्कर्ष

चला ही पद्धत वापरून उदाहरणादाखल पुढील
प्रश्नाचा शोध घेऊ -

मधमाशा फुलांकडे का आकर्षित होतात ?

या प्रश्नाची तीन प्रस्तावित उत्तरे

- १) फुलातील मधामुळे मधमाश्या फुलांकडे आकर्षित होतात.
- २) फुलांच्या रंगामुळे मधमाश्या आकर्षित होतात.
- ३) या दोहोंमुळे मधमाशा फुलांकडे आकर्षित होतात.

हे प्रस्तावित सिद्धांत जोखण्यासाठी प्रयोग योजना

निरीक्षण

मधमाशा कृत्रिम फुलांकडे
आकर्षित होतात.

त्यावर बसतात परंतु
थोड्यावेळाने उडून जातात.

मधमाशा खऱ्या फुलांवर बसतात.

आणि दीर्घ काळ तेथे राहतात.

पक्षिमित्र राजेंद्र गाडगीळ

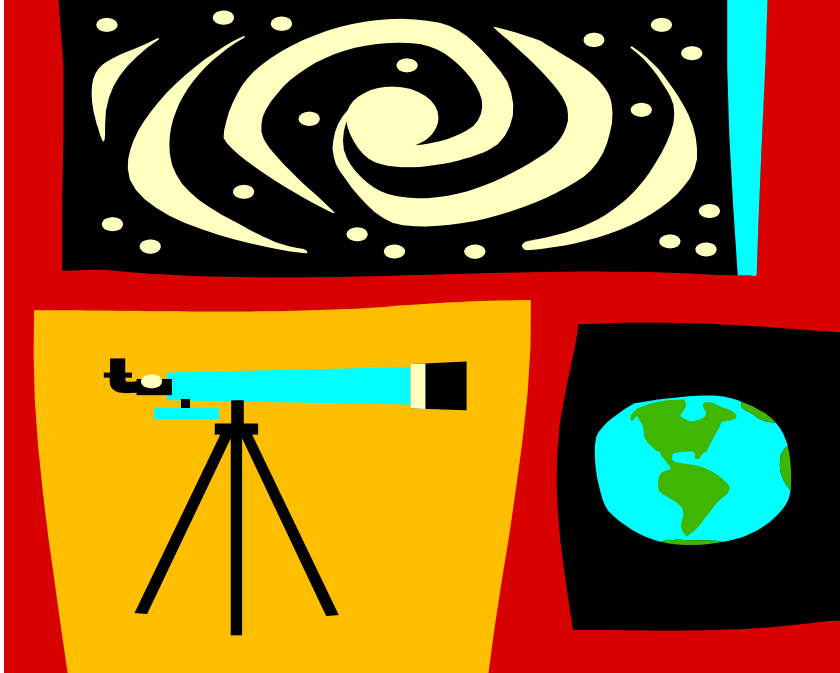
प्रयोगाने काय प्रस्थापित झाले ?

मध आणि रंग

अशा दोहोंमुळे मधमाश्या
फुलांकडे आकर्षित होतात.

कार्यकारण संबंध आणि वस्तुनिष्ठ सत्य

निसर्गातील विविध घटनांमागे एक निश्चित असा कार्यकारण संबंध असतो.

वस्तुनिष्ठ सत्य एकाच असते. म्हणजे वस्तुनिष्ठ सत्याच्या बाबतीत प्रश्न विचारला तर प्रत्येकाचे उत्तर एकच येते.

लोकविज्ञान चळवळीची भूमिका

- विज्ञान-तंत्रज्ञान लोकांच्या व निसर्गाच्या भल्यासाठी ,
- निसर्ग व लोकहिताच्या आड येणाऱ्या विज्ञान,तंत्रज्ञानाला विरोध.
- छद्म (स्युडो सायन्स) विज्ञानाला विरोध.
- विज्ञान सत्याला डावलणाऱ्या योजनांना विरोध.
- विज्ञान शांततेसाठी, मानवी प्रगतीसाठी,निसर्ग रक्षणासाठी असावे याचा आग्रह.
- जीवसृष्टीच्या अस्तित्वाला घातक ठरणाऱ्या विकासाला विरोध.
- जैव निर्देशांकाच्या विकासाबाबत आग्रह.
- निसर्ग व मानव यांच्या समतोलावर आधारित विकास या दृष्टीचा पाठपुरावा .
- लिंग भेद, वर्ण भेद, वर्ग भेद रहीत निसर्ग व मानवाचे हित साधणारे विज्ञान व संशोधक असावेत.

लोकांसाठी विज्ञान !
निसर्ग रक्षणासाठी विज्ञान !
मानवतेसाठी विज्ञान !

जीवसृष्टी असलेला हा एकुलता एक ग्रह
विज्ञानाच्या दुरुपयोगापासून वाचवू या !

समाप्त

